

УЏБЕНИЦИ И ОСТАЛА НАСТАВНА СРЕДСТВА У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА КАО СТРАНОГ

Miloš Pantić (Brno)

Резиме:

У овом раду укратко су представљени уџбеници и остала наставна средства коришћена у настави српског језика на Филозофском факултету Масариковог универзитета у Брну. Узети су у обзир тренутна ситуација, потенцијал и ограничења постојећих средстава. У првом делу представљено је неколико уџбеника и њихови циљеви. У другом делу су поменути помоћна средства (филмови, музика, часописи...) корисна за унапређивање усвојених знања из горе наведених уџбеника. Намера је била истаћи потребу за комбиновањем разноврсних метода како би се унапредила настава српског језика.

Кључне речи: српски као страни језик, уџбеник, наставна средства

Textbooks and Other Teaching Tools in Serbian Language Learning

Abstract:

In this work are briefly presented teaching tools used in learning process of Serbian language on Faculty of Arts of Masaryk University in Brno. Considered are the current situation, potential and restrictions of existing resources. In the first part are represented several textbooks and their goals. In the second part are represented auxiliary means that can be helpful to upgrade acquired knowledge from above mentioned textbooks. The intention was to highlight need combining of various methods in order to improve learning of the Serbian language.

Key words: Serbian as a foreign language, textbook, teaching tools

Српски као страни језик изучава се на бројним катедрама широм света, иако се лекторати не налазе у баш завидном положају пре свега због незаинтересованости државе да пре свега материјално подржи изучавање српског језика и књижевности широм света. Упркос свему томе за сада се ситуација одржава ентузијазмом запослених на факултетима, а увек се нађу студенти који су заинтересовани да уче српски језик и упознају се са српском културом. Пошто се на то не може значајније утицати, остаје нам да се позабавимо могућностима изучавања српског језика као страног у условима у којима се налазимо и средствима којима располажемо.

Уџбеници

Јасно је да ниједан уџбеник није идеалан, да има већих или мањих недостатака и стога је је потребно њихово стално усавршавање у пракси, где се очекује помоћ лектора и студената. Зато је у настави српског језика потребно комбиновати више уџбеника како би се из њих извукао максимум и студентима што је могуће боље приближила материја коју треба савладати. Набројаћемо неколико уџбеника који се највише користе.

Најстарији међу онима које ћемо споменути је *Српскохрватски језик за странце* Божа Ћорића, користан за почетно учење језика али ограничен је само на тај ниво језика пошто нема свој наставак за даље савлађивање и развој језичких способности.

Уџбеник *Српски језик – почетни течај за странце*, аутора Маше Селимовић – Момчиловић и Љубице Живанић, намењен је правим почетницима који уче српски језик у природном језичком окружењу и онима који га уче у другим говорним срединама. Циљ уџбеника је да студент усвоји основна знања из области фонетике, морфологије и синтаксе. Овај материјал такође треба да им помогне да савладају два писма – ћирилицу и латиницу и да их оспособи за основну комуникацију.

Уџбеник *Српски језик за странце 2*, истих аутора, намењен је странцима који су савладали основну језику и граматичку грађу обухваћену уџбеником *Српски језик 1*. Циљ овог уџбеника је да учврсти и даље развија стечено знање и да оспособи студенте за усмено и писмено исказивање сложенијих садржаја. Теме уџбеника обухватају свакодневни живот нашег културног простора.

Од уџбеника у настави су коришћени и *Научимо српски (Let's learn serbian 1,2)* Универзитета у Новом Саду. Научимо српски 1, је намењен нивоима А1 и А2, док је наставак Научимо српски 2 намењен нивоима В1 и В2. Уз оба уџбеника иду и радна свеска и ЦД са вежбама слушања. Што се тиче виших нивоа С1 и С2, уџбеник *Научимо српски 3* је у припреми.

У замишљеном наставном процесу претпоставља се да студенти долазе из различитих земаља, да су различитог филолошког образовања и неједнаког познавања српског језика. Из тог разлога ни уџбеници нису рађени контрастно. Намера је да ће ови уџбеници бити од користи свима који желе да уче српски језик и из тог разлога су Што се тиче изучавања српског језика на Масариковом универзитету у Брну, студенти су углавном Чеси и Словаци, говорници словенских језика који су по свим својим одликама блиски српском језику. Ако су претходно наведени уџбеници намењени свим корисницима, поставља се питање у којој мери су они корисни и студентима којима није потребно објашњавати одређене језичке карактеристике које се налазе и у њиховим матерњим језицима. Стога се материјал који се налази у уџбеницима брже пролази пошто није неопходно трошити

време на одређене појаве које су студентима већ довољно познате. Утврди се да су системи тих језика, у овом случају српског, чешког и словачког слични, и да функционишу по сличним принципима. Задатак је студената да се изборе са разликама и то знање овере посебно припремљеним вежбањима. Понављањем кроз различите ситуације стичу језичку сигурност. Кроз граматичке и вежбе конверзацију они осигуравају своја знања која касније могу применити у различитим ситуацијама. После тога се може наставити са усвајањем знања из осталих области које им нису толико блиске и на њима се мора радити дуже и истрајније док се не усвоје. Пошто су ово општи уџбеници у којима се не обрађа посебна пажња коме су намењени, то јест нису намењени говорницима одређених језика, у овом случају словенских, постоји одређена непропорционалност ако се узме у обзир дати контекст у коме се они користе. Студенти могу бити незаинтересовани, неке од појава су сувише једноставне јер нема изазовности у обради материје већ врло добро познате. У том случају лектор мора да процени да ли су они то заиста усвојили и да настави даље. Следећи проблем настаје када се исцрпе могућности постојећих уџбеника, а нових нема. До сада побројани уџбеници задовољавају потребе наставе прве и друге године изучавања српског језика на факултету. После тога је потребно изналазити нова средства како би студенти напредовали и стицали нова знања из српског језика. Једна од ретких могућности је *Српски за странце (тестови, вежбања, игре) приручник за лекторе и студенте српског језика* Павла Ћосића. Како и сам аутор наводи, готово све књиге с темом српског за странце рађене су за почетни ниво, а већина за апсолутне почетнике. Због тога овај приручник и не садржи много вежбања за најнижи ниво пошто њих има и у осталим уџбеницима. Примери тестова, вежбања и игара изнесених у овом приручнику могу се прилагођавати различитим нивоима знања. Може се закључити да је својом разноврсношћу и могућношћу комбиновања са осталим наставним средствима ова књига значајно помагало за усвајања нових знања.

Остала наставна средства

Поред уџбеника користе се и друга средства која су од суштинског значаја за учење српског језика. То могу бити нпр. превођење или разноврсна аудио-визуелна средства. Тиме се додатно привлачи пажња студената, јер учење путем уџбеника, колико то било неопходно и незаобилазно, може бити и замарајуће и потребно је користити и друга средства и на тај начин учинити учење лакшим и природнијим. Једна од метода које се користе се у сврху усвајања нове лексике и утврђивања граматике јесу одговарајући текстови за превод. Они су усклађени са нивоима знања и на тај начин студенти практично примењују већ стечена знања из уџбеника. Ти

текстови су углавном конципирани да се циљано усвоји лексика из разних области тако да буду спремни да се снађу у различитим стварним ситуацијама.

Навео бих још могућности учења језика путем музике и поезије коју читају глумци са одличном дикцијом, тако да студенти могу слушати правилан изговор. Између осталог ту су и филмови и радио драме које тако могу врло добро послужити у освајању језика, јер на тај начин студенти имају прилике да чују још неког изворног говорника сем лектора пошто у неким срединама где се изучава дати језик не постоје изворни говорници са којим би студенти који уче српски могли да комуницирају.

Могућности које нам пружа интернет су врло разноврсне. Путем интернета можемо наћи доста корисног материјала, нпр. велики број штампаних медија има своја издања у електронској форми и чланци из тих медија могу бити употребљени у обради различитих језичких појава. Поменуо бих неке од њих пошто морамо обратити пажњу и на то одакле узимамо материјале. Може се десити да неки од тих текстова не задовољавају критеријуме језичке правилности и на тај начин могу направити више штете него користи. Један од чешће употребљаваних часописа је *Политикин забавник* који нам нуди обиље занимљивих текстова из различитих области људског сазнања. Неки од текстова у овом недељнику су врло корисни како би се студенти упознали са савременим језичким појавама у српском језику на што приступачнији начин. Студенти се нпр. упознају са фразеологијом, жаргоном и поред књижевног језика стичу представу и о језику који није лако наћи у уџбеницима. Указује се и на одређене лоше појаве у језику које га кваре и да би их требало избегавати. Поред овог часописа користе се и чланци из других новина или електронских медија који могу значајно унапредити знања српског језика или сазнања о српском језику.

Поред језика као примарног циља, студенти могу научити доста о српској историји и култури. У томе нам могу помоћи занимљиви и квалитетно осмишљени сајтови. Поменуо бих један од њих, то је сајт *Растко* који богатим садржајем нуди могућност проширивања знања из историје и културе српског народа, а ту су и многа књижевна дела познатих писаца.

Потенцијал интернета нам пружа мноштво могућности због његове свеprisутности и обиља материјала који нам нуди, а на нама је да трагамо за најпогоднијим и да га ваљано употребимо.

Поред наведеног додао бих да студенти имају могућност да свој језик усаврше у Србији, на летњој школи у Ваљевоу где могу учити и усавршавати знања из српског језика на свим нивоима, проучавати српску културу, њене традиционалне вредности и модерне тежње кроз теоријски и практични рад, живети у аутентичној српској средини, успостављати контакте и размењивати искуства са Србима.

Закључак је, да би настава српског језика као страног, као и осталих језика била квалитетнија и креативнија, са бољим резултатима, свака нова идеја која би унапредила наставу је добродошла, а везе међу лекторима јаче и размене њихових искустава чешће. Тиме би се помогло и студентима да постигну боље резултате, радећи са ентузијазмом и заинтересованошћу према страном језику и култури.

Литература:

- ЈОКАНОВИЋ-МИХАЈЛОВ, Јелица, ЛОМПАР, Весна, 2001: Говоримо српски: уџбеник српског језика за странце. Београд: Међународни славистички центар.
- МИЛИЋЕВИЋ-ДОБРОМИРОВ, Наташа, НОВКОВИЋ, Биљана, 2009: Учимо српски 1. Нови Сад: Центар Азбукум.
- МИЛИЋЕВИЋ-ДОБРОМИРОВ, Наташа, ЋУК, Љиљана, РАДУЛОВИЋ, Наташа, 2006: Учимо српски 2. Нови Сад: Центар Азбукум и Љубитељи књиге.
- СЕЛИМОВИЋ-МОМИЧИЛОВИЋ, Маша, ЖИВАНИЋ, Љубица, 2004: Српски језик за странце – почетни. Београд: Институт за стране језике.
- ЋОРИЋ, Божо, 2002: Српски језик за странце. Београд: Чигоја штампа.
- ЋОСИЋ, Павле, 2004: Приручник за лекторе и студенте српског као страног језика. Познањ: WN UAM.